

Lahden Rudolf Steiner -koulun perusopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Päivitetty kevät 2024

1. Johdanto

1.1 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

2. Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

2.1 Tasa-arvon edistäminen esiopetuksessa ja perusasteella

2.1.1 Oppilaaksi ottaminen

Esiluokalle

Perusopetuksen 1. luokalle

Perusopetuksen muille luokille

2.1.2 Arviointi

2.1.3 Sukupuolitietoisuus opetuksessa

2.1.4 Tasa-arvoa edistävä oppimateriaali

2.1.5 Sukupuolitietoinen ohjaus

2.2 Kaikki syrjintä on kiellettyä

3. Tasa-arvon edistäminen ja syrjinnän ehkäisy

3.1 Puhutaan

Esiopetus

Perusasteen luokat 1-2

Perusasteen luokat 3-6

Perusasteen luokat 7-9

3.2 Puututaan

4. Tavoitteet ja aikataulu

4.1 Tasa-arvosuunnitelman tavoitteet

4.2 Tasa-arvosuunnitelman aikataulu

5. Tasa-arvosuunnitelman vastuuhenkilöt

6. Arviointi

Lähteet

1. Johdanto

Lahden Rudolf Steiner -koulun toiminnallisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman tavoitteena on edistää perusopetuksessa tehtävää tasa-arvo ja yhdenvertaisuustyötä. Tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Tasa-arvolain mukaan oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman tavoitteena on tukea sukupuolten tasa-arvon edistämistä kaikessa oppilaitoksen toiminnassa. Velvoite suunnitelman laatimiseen koskee kaikkia koulutusta järjestäviä oppilaitoksia. Koulutuksen järjestäjä vastaa, että oppilaitokset laativat toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

1. Selvityksen koulun tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kohtelun nykytilanteesta

Suunnitelma perustuu kyselyyn tai muuhun koulussa tehtyyn kartoitukseen. Tässä kerrotaan, miten nykytilaa kartoitettiin ja mitkä ovat kartoituksen päätelmät. Mikä on tasa-arvon ja yhdenvertaisen kohtelun nykytilanne koulussa?

2. Tavoitteet ja toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi

Koulu asettaa kartoituksen ja nykytilanteen kuvauksen perusteella vähintään yhden tavoitteen koulunsa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyölle. Näiden saavuttamiseksi laaditaan konkreettiset toimenpiteet lukuvuodelle kerrallaan.

3. Suunnitelman seuranta, toimenpiteiden tulokset ja arviointi

Suunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti ja toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan lukuvuosittain. Arvioinnin perusteella tarkennetaan toimenpiteet seuraavalle lukuvuodelle.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää, että tasa-arvon edistämistyö on jatkuvaa ja suunnitelmallista. Huomioita tulee kiinnittää muun muassa opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen sekä poistamiseen. Lahden steinerkoulussa esi- ja perusasteella noudatetaan yhteistä tasa- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

1.1 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Tasa-arvo käsitteellä tarkoitetaan yleensä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Sukupuoli on moninainen asia ja se ei koske ainoastaan naisia ja miehiä, vaan myös muita sukupuoli-identiteettejä. Tasa-arvo merkitsee samanarvoisuutta. Koulutuksen järjestäjien tai opetusta järjestävien yhteisöjen sekä työnantajien tulee tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 6 c §)

Tasa-arvolain päämääränä on estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun kohdistuva syrjintä. Kaikkien koulutuksen järjestäjien tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen. Myös opetus- ja oppiaineiston tulee tukea tasa-arvolain toteutumista. Tasa-arvoa tulee edistää koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 §)

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään,

kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Yhdenvertaisuus merkitsee kaikille ihmisille samoja ihmisoikeuksia ja yhteiskunnallisia vaikuttamisen mahdollisuuksia. Yhdenvertaisessa yhteiskunnassa kaikilla on mahdollisuus päästä koulutukseen, saada työtä ja sosiaalisia palveluja. Yhdenvertaisuus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että "aina kaikki jaetaan tasan kaikille". Välillä toinen ihminen voi tarvita enemmän tukea kuin toinen. Myöskin ihmiseltä voidaan evätä jokin oikeus, joka myönnetään toiselle, kunhan tähän on olemassa selkeät perusteet.

2. Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Tasa-arvon vastakohta on eriarvoisuus ja eriarvoinen kohtelu voi olla syrjintää. Syrjinnällä tarkoitetaan sitä, kun henkilöä tai ryhmää kohdellaan eri tavoin kuin muita jonkin ominaisuuden perusteella.

Epätasa-arvoinen kohtelu ja syrjintä voivat olla tahallista tai tahatonta. Se voi olla harkittua ja suunnitelmallista tai ne voivat tiedostamattomista tavoista tai käytännöistä. Esimerkiksi on totuttu puhumaan tai toimimaan tavoilla, jotka loukkaavat, vähättelevät tai sulkevat pois toisia.

Erilaiset käytännöt ja rakenteet voivat ylläpitää ja edistää eriarvoisuutta. Siksi kaikkia koulun käytäntöjä, toimintatapoja ja oppimateriaaleja on arvioitava tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta.

2.1 Tasa-arvon edistäminen esiopetuksessa ja perusasteella

- Opetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan koulupolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.
- Opetus lisää ymmärrystä ja tietoa sukupuolen moninaisuudesta

- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat koulun toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita.
- Opetus on sukupuolitietoista. Jokainen oppiaine edistää sukupuolten tasa-arvoa omalla tavallaan.
- Työtapojen, oppimisympäristöjen ja yhteistyökumppaneiden valinnassa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

2.1.1 Oppilaaksi ottaminen

Esiluokalle

Esiluokalle haetaan päiväkodin ohjesäännön mukaisesti.

Perusopetuksen 1. luokalle

Ilmoittautumisensa vahvistaneet, ensimmäiselle luokalle hakevat oppilaat kutsutaan huoltajineen haastatteluun. Koulu voi edellyttää asiantuntijalausuntoja ennen oppilaaksiottopäätöstä. Oppilaaksiotosta päättää rehtori.

Oppilaaksiotossa voidaan antaa kielteinen päätös, mikäli tarvittavia asiakirjoja ei saada, asiakirjoissa on harhaanjohtavia tietoja tai muiden syiden perusteella syntyy käsitys, ettei oppilaan oppiminen tai terve kasvu ja kehitys toteudu steinerpedagogisessa yleisopetusryhmässä.

Perusopetuksen muille luokille

Perusopetuksen muille luokille haetaan sähköisellä hakemuksella. Hakemuslomakkeen ja siinä pyydettyjen todistusten ja muiden asiakirjojen saavuttua selvitetään kouluun hakeutumisen syyt ja kartoitetaan steinerpedagogisen opetuksen

soveltuvuus hakijalle. Oppilaaksiottoprosessiin kuuluu riittävä tutustuminen luokkaan. Oppilaaksiotosta päättää rehtori.

Oppilaaksiotossa voidaan antaa kielteinen päätös, mikäli tarvittavia asiakirjoja ei saada, asiakirjoissa on harhaanjohtavia tietoja tai muiden syiden perusteella syntyy käsitys, ettei oppilaan oppiminen tai terve kasvu ja kehitys toteudu steinerpedagogisessa yleisopetusryhmässä.

2.1.2 Arviointi

- Arviointi pohjautuu opetussuunnitelmassa kirjattujen tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteet ja arviointikriteerit kerrotaan oppilaille.
- Arvioinnissa ei verrata oppilaiden suorituksia toisiinsa, eikä arviointi kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.
- Arvioinnin tulee olla oppimista ohjaavaa.
- Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä.
- Oppilaalla on mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisilla tavoilla.
- Käyttäytyminen arvioidaan erikseen, eikä oppilaan käytös vaikuta yksittäisestä oppiaineesta saatavaan arvosanaan.
- Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tietoa opettajalta arviointiperusteista.
- Perusopetuksen päättöarvosana annetaan yhdenvertaisin perustein.
- Koulun sisällä on yhtenäinen arviointikulttuuri.

2.1.3 Sukupuolitietoisuus opetuksessa

Lapsen sukupuoli vaikuttaa helposti siihen, millaisia kuvia ja malleja sukupuolesta hänelle tarjotaan ja miten häntä kasvatetaan. Opettajien tulee tiedostaa tyypilliset

sukupuolikäsitykset, jotka näkyvät asenteissa, käyttäytymisessä sekä siinä, miten oppilas kohdataan yksilönä.

Hyvän opetuksen tunnuspiirre on sukupuolitietoisuus. Sukupuolitietoinen opetus pohjautuu herkkyydelle tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus jokaisessa oppilaassa. Opetuksessa tunnistetaan sukupuolittavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita ja kyseenalaistetaan niitä. Sukupuolitietoinen opetus huomioi johdonmukaisesti sukupuolten tasa-arvoa.

2.1.4 Tasa-arvoa edistävä oppimateriaali

Oppimateriaalilla on merkitystä oppilaiden nais- ja mieskuvan muotoutumisesta ja esimerkiksi siinä, minkälaisia käsityksiä eri ammateista oppilaille muodostuu. Oppimateriaaleista tulisi välittyä ennakkoluuloton, avarakatseinen käsitys siitä, mikä on naisille ja miehille sopivaa ja mahdollista, eikä oppimateriaalin tulisi vahvistaa tyypillisiä sukupuolirooleja tekstien tai kuvien kautta. Myös kuvituksissa, tarinoissa ja esimerkeissä olisi tärkeää tuoda esiin ihmisten ja perheiden moninaisuutta.

2.1.5 Sukupuolitietoinen ohjaus

Jokainen opettaja ohjaa omassa opetuksessaan - tietoisesti tai tiedostamattaan - oppilaita valintoihin, ammatteihin ja tulevaisuuteen. Sukupuolitietoisesta ohjauksesta keskeinen tavoite, oppilaan toimijuuden ja toimintakyvyn vahvistuminen, merkitsee hänen mahdollisuuttaan tehdä mielekkäitä oppiaine- ja muita valintoja ja merkityksellisiä suunnitelmia, jolloin sukupuoli ei ole tiedostamaton rajoite tai este. Siinä oppilaita rohkaistaan ja tuetaan tarkastelemaan työelämää ja ammattialoja monipuolisesti ja kriittisesti.

2.2 Kaikki syrjintä on kiellettyä

Tasa-arvolaisissa nimetyt syrjintäperusteet ovat sukupuoli ja sukupuolivähemmistöön kuuluminen. Lain mukaan syrjintää ovat välitön syrjintä, välillinen syrjintä sekä seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä. (Tasa-arvolaki 7 §)

Yhdenvertaisuuslaissa mainitut syrjintäperusteet ovat ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen ja muu henkilöön liittyvä syy. (Yhdenvertaisuuslaki 8 §)

- Häirintä ja epäasiallinen kohtelu ovat syrjintää.
- Ohje tai käsky syrjiä on syrjintää.
- Välillistä eli epäsuoraa syrjintää on näennäisesti puolueeton käytäntö, tieto tai toimintatapa, joka asettaa toisen tai toiset muita heikompaan asemaan.
- Piilosyrjintää ovat vähättely, poissulkeminen, tuen puute ja sivuuttaminen.
- Rakenteellista syrjintää on ajattelu, ettei syrjiviä käytäntöjä voi muuttaa.
- Esteettömyys tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön toteutumista niin, että jokainen voi ominaisuuksistaan huolimatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

3. Tasa-arvon edistäminen ja syrjinnän ehkäisy

Lahden Rudolf Steiner -koulussa sitoudutaan edistämään tasa-arvoa ja ehkäisemään syrjintää eri luokka-asteilla lasten ikä ja kehitys huomioiden. Kaikkia oppilaita tuetaan opetuksen ja ohjauksen avulla niin, että he voivat tehdä oppiaine-, ja koulutus- sekä uravalintoja yksilöllisten ominaisuuksiensa, vahvuksiensa ja motivaatiotekijöidensä perusteella.

3.1 Puhutaan

Ensimmäisenä tavoitteena ja toimenpiteenä on puhua enemmän yhdessä tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta luontevasti ja avoimesti. Yhteiseen keskusteluun osallistetaan koko koulun henkilökunta, oppilaat sekä huoltajat.

Koulun kaikkia käytäntöjä, toimintatapoja ja oppimateriaaleja tulee arvioida tasa-arvo ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Edistävätkö koulun tavat, käytännöt ja materiaalit samanarvoisuuden toteutumista vai estävätkö ne sitä?

Esiopetus

Perusasteen luokat 1-2

Lapsi rakentaa identiteettiään oppijana ja kouluyhteisön jäsenenä. Koulussa ei sallita minkäänlaista kiusaamista eikä syrjivää käyttäytymistä. Lapsen rakentaessa omaa sukupuoli-identiteettiään ymmärtävällä ja moninaisuuteen myönteisesti suhtautuvalla opettajalla on suuri merkitys. Lapsien kanssa tarkastellaan sukupuoleen liittyviä odotuksia sekä luuloja ja heitä autetaan ymmärtämään, että heidän ei tarvitse rajoittaa omaa toimintaansa niiden mukaan.

Kysymyksiä opettajille:

- Onko tilanteita, joissa ryhmäjako on sukupuolen perusteella ehdottoman tarpeen?
- Miten kannustetaan oppilaita itsenäisiin ja rohkeisiin valintoihin?
- Kasvaako kaikista tytöistä naisia ja pojista miehiä?

Perusasteen luokat 3-6

Oppilaan tulee saada kokea olevansa osa sukupuolten tasa-arvoa edistävää yhteisöä. Oppilaat oppivat arvioimaan, kohdellaanko kaikkia yhdenvertaisesti. Oppilaan tulisi myös pystyä itse pohtimaan omaa toimintaansa sekä tarvittaessa muuttamaan sitä. Opettaja puuttuu oppilaiden keskinäiseen epätasa-arvoiseen käyttäytymiseen.

Sukupuolittunutta kiusaamista ja häirintää voidaan ennaltaehkäistä opettamalla tunnistamaan sitä omassa ja toisten käyttäytymisessä sekä opettelemalla puuttumaan häiriötilanteissa vastuullisesti.

Kysymyksiä opettajille:

- Onko tilanteita, joissa ryhmäjako on sukupuolen perusteella ehdottoman tarpeen?
- Onko oppimateriaaleissa sukupuolirooleja rakentavia malleja?
- Saavatko kaikki yhtä paljon puheenvuoroja luokassa?
- Miten tuen oppilasta, joka ei identifioitu vain yhteen sukupuoleen?

Perusasteen luokat 7-9

Jokainen opettaja ohjaa oppilaita sukupuolten tasa-arvoon omassa oppiaineessaan ja kouluyhteisön kaikessa toiminnassa. Useimmilla oppilailla on jo käsitys sukupuoli-identiteetistään, mutta se voi olla vielä muuttuva. Sukupuolen ilmaisua rajoittavat perinteiset stereotypiat. Nuorten tulisi osata tunnistaa sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä sekä tietää, ettei se ole kohteen syytä, ja että tilanteeseen on saatavilla apua. Oppilaita kannustetaan ja tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy kiusaamista, seksuaalista häirintää, sukupuoleen perustuvaa häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää. Erottelun tietoinen vähentäminen ja perinteisten sukupuoliroolien ylittämisen tukeminen opiskelu- ja ammatinvalinnoissa on erityisen tärkeää.

Kysymyksiä opettajille:

- Onko tilanteita, joissa ryhmäjako on sukupuolen perusteella ehdottoman tarpeen?
- Mitä erityistä sukupuoli- ja tasa-arvotietoisuus tarkoittaa omassa oppiaineessani?
- Miten voin rohkaista oppilaita tekemään omien vahvuusalueiden ja kiinnostuksen mukaisia ammatinvalintoja ilman sukupuolirajoitteita?
- Onko oppilas tietoinen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkityksestä yhteiskunnassa?

3.2 Puututaan

Toinen toimenpide ja tavoite on puuttua eriarvoiseen kohteluun, nimetä se ja tiedottaa kaikkia kenelle kertoo, jos tulee kohdelluksi tasa-arvon tai yhdenvertaisuuden vastaisesti. Opettajan ja rehtorin tehtävä on lopettaa eriarvoinen kohtelu.

- Erityistä huomiota kiinnitetään seksuaaliseen ja sukupuolen perusteella tapahtuvaan häirintään.
- Häirintä luo kiusallisen, halventavan, leimaavan, nöyryyttävän tai uhkaavan ilmapiirin. Häirintä voi olla sanallista, sanatonta tai fyysistä. Se loukkaa yksityisyyttä tai koskemattomuutta.
- Älä hyväksy missään tilanteessa häirintää. Jos huomaat tai koet häirintää, osoite ettet hyväksy sitä.
- Älä ole hiljaa tilanteessa, jossa sinuun tai johonkin toiseen kohdistuu häirintää. Jos häirintä ei lopu, kerro opettajalle tai rehtorille asiasta. Älä jää pohtimaan asiaa yksin.
- Vaikka kiusaaminen ja häirintä ovat usein ryhmäilmiöitä ja niistä tiedetään laajasti, niistä vaietaan. Vaikeneminen voi osoittaa hyväksymistä, välinpitämättömyyttä ja alistumista. Kerro koulukavereillesi havainnoistasi tai kokemuksestasi. Puhukaa niistä yhdessä opettajille. Näin osoitat, että välität.

4. Tavoitteet ja aikataulu

Lahden steinerkoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman vuosittaiset tavoitteet, aikataulun sekä vastuuhenkilöt kirjataan. Näihin toimiin ja tavoitteisiin voivat sisältyä tasa-arvotilanteen kartoitus eri menetelmillä, tasa-arvon edistäminen eri oppiaineissa ja esimerkiksi TET-jaksoilla, kansainvälinen yhteistyö, toimintakulttuurin

kehittämiseen tähtäävät toiminnot ja tavoitteet, tasa-arvo päivän viettäminen (Minna Canthin päivä 19.3.) tai tasa-arvoon keskittyvien oppimisprojektien toteuttaminen.

Tasa-arvo tilanne kartoitetaan kevään 2024 aikana 5.-9. luokkalaisten osalta Google Forms –kyselyllä, jossa vastaajaa ei tunnisteta. 1.-4. luokkalaiset käsittelevät asiaa luokissa luokanopettajan johdolla annetun kysymysrungon suuntaisesti. Opettajat tekevät koosteet luokkiensa vastauksista. Oppilashuoltoryhmässä keskustellaan saaduista vastauksista. Oppilaskunnan hallitus tutustuu sekä Google Forms-kyselystä saatuun yhteenvetoon sekä luokkien yhteenvetoihin. Tasa-arvosuunnitelman vastuuhenkilöt sekä oppilaskunnan hallitus laatii yhteistyössä tasa-arvosuunnitelman tavoitteet.

4.1 Tasa-arvosuunnitelman tavoitteet

(ESIM. 1. Tavoitteena on, että koulussa voi oman kiinnostuksen mukaan valita välituntitoiminnan ja jokaisella on vapaus olla oppitunneilla sekä välitunneilla ryhmässä ja osallistua tekemiseen riippumatta siitä, mitä sukupuolta edustaa.)

(ESIM. 2. Lisäksi tavoitteena on, että erityisesti liikuntatunneilla kaikkien toivomuksia kuunnellaan ja ryhmäjakoja tehdään eri perustein.

4.2 Tasa-arvosuunnitelman aikataulu

(ESIM. Tavoitteet saatetaan sekä oppilaiden että opettajien tietoon. Kuluvan kevätlukukauden aikana tavoitteiden toteutumista tarkastellaan oppilaskunnan hallituksen viimeisessä kokouksessa.)

5. Tasa-arvosuunnitelman vastuuhenkilöt

Tasa-arvosuunnitelman vastuuhenkilöinä toimivat rehtorit, alaluokkien- ja yläluokkien puheenjohtaja, oppilaskunnan vastuopettaja sekä oppilaskunnan hallituksen jäsenet.

6. Arviointi

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kehittymistä sekä siihen liittyviä toimenpiteitä arvioidaan vuosittain lukuvuosisuunnitelman arvioinnin yhteydessä.

Lisäksi tietoa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumisesta saadaan vuosittain oppilaiden osalta kouluterveyskyselyistä.

Lähteet

Tasa-arvotyö on taitolaji – Opas sukupuolen tasa-arvon edistämiseen
perusopetuksessa - Opetushallituksen julkaisu 2015:

http://www.oph.fi/download/173318_tasa_arvotyö_on_taitolaji.pdf

Tasa-arvolaki: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Yhdenvertaisuuslaki: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Lapsen oikeuksien sopimus (YK) <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/>

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa (Maailman terveysjärjestö WHO)
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>

Sukupuolitietoinen opetus ja ohjaus

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sukupuolitietoinen-opetus-ja-ohjaus>

Liite

Kysymyksiä tasa-arvokeskusteluun esioppilaiden kanssa

Lähteet: Tasa-arvo on taitolaji –opas; Alasaari, Nea: Toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu varhaiskasvatuksessa, Tasa-arvoinen päiväkotito -hanke, Naisasialiitto Unioni ry 2019.

- Miltä sinusta tuntuu tulla eskariin?
- Voitko tehdä täällä niitä asioita, joista pidät?
- Onko sinulla kaverina tyttöjä?
- Onko sinulla kaverina poikia?
- Saavatko kaikki lapset tehdä samoja asioita eskarissa?
- Onko jokin asia kielletty tytöiltä?
- Onko jokin asia kielletty pojilta?
- Kohtelevatko aikuiset samalla tavalla kaikkia lapsia sukupuolesta riippumatta?
Kohtelevatko kaverit toisiaan samalla tavalla sukupuolesta riippumatta?
- Onko eskarissa jotain epäreilua, mitä?
- Kuuntelevatko aikuiset sinua ja muita lapsia?
- Millaisissa asioissa lapsia kuunnellaan?
- Saavatko kaikki lapset olla mukana suunnittelemassa ja päättämässä asioita?
- Mitä teet, kun joku käyttäytyy inhottavasti sinua kohtaan?
- Voitko kertoa täällä aikuiselle, jos sinua tai kaveriasi kiusataan?
- Millaiset asiat pelottavat sinua eskarissa?
- Missä tai milloin et tunne oloasi turvalliseksi eskarissa?

Kysymyksiä tasa-arvokeskusteluun perusopetuksen oppilaiden kanssa

(Lähde: OPH, Tasa-arvotyö on taitolaji)

Oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa käytävä keskustelu voi toimia koulun tasa-arvosuunnittelun lähtökohtana. Opettaja voi muokata kysymyksiä vastaamaan paremmin oppilaiden ja opiskelijoiden ikäryhmän tarpeita.

Tasa-arvokeskustelun aiheita

- Onko koulusi tasa-arvoinen? Kohdellaanko kaikkia oppilaita tasa-arvoisesti?
- Kohteleeke opettaja samalla tavalla tyttöjä ja poikia?
- Kohtelevatko oppilaat toisiaan samalla tavalla sukupuolesta riippumatta?
- Suhtaudutko itse samalla tavalla tyttöihin ja poikiin?

Käyttäytyisitkö koulussa toisin, jos olisit toista sukupuolta?

- Voitko tehdä niitä asioita, joista pidät?
- Odotetaanko sinun tekevän asioita vain sen takia, että olet tyttö/poika/muuta sukupuolta oleva oppilas?
- Vaikuttavatko muiden mielipiteet valintoihisi?
- Voitko olla oma itsesi koulussa?

Tunnetko olosi koulussa turvalliseksi?

- Tuletko mielelläsi kouluun?
- Missä/milloin et tunne oloasi turvalliseksi?
- Pystytkö kertomaan opettajalle, jos sinua tai ystävääsi kiusataan?
- Puuttuvatko opettajat kiusaamiseen riittävän hyvin?
- Onko sinulla koulussa eri sukupuolta olevia kavereita?
- Miten tyttöjen ja poikien ystävyyteen suhtaudutaan?

Millainen on mielestäsi tasa-arvoinen koulu?

- Mikä koulussasi erityisesti edistää tasa-arvoa?
- Onko sellaisia ongelmia, joihin voisit vaikuttaa omalla toiminnallasi?
- Toivoisitko muutoksia oppitunneille, välitunneille tai koulumatkoille?

Tasa-arvokysely (yläkoulu)

(Lähde: OPH, Tasa-arvotyö on taitolaji)

Kyselyn toteuttajalle

Tämä kysely voi toimia koulun tasa-arvosuunnittelun lähtökohtana. Koulu voi muokata kysymyksiä vastaamaan paremmin omia tarpeitaan tai käyttää vain osaa niistä. Kysely

voidaan toteuttaa, vaikka oppilaiden kanssa olisi käyty tasa-arvokeskustelu tai kyselyä voidaan käyttää keskustelun pohjana. Ennen kyselyä opettajan kanssa voidaan käydä läpi kyselyssä esiintyviä käsitteitä. Kysely tehdään 3 vuoden välein.

Kyselyyn vastaajalle

Hei! Tyttöjä ja poikia ei aina kohdella koulussakaan tasa-arvoisesti. Ehkä sinä olet huomannut epäkohtia, joihin tahdot muutoksia. Vastaathan huolellisesti seuraaviin kysymyksiin niin osaamme rakentaa koulustamme oikeudenmukaisemman.

- Perustietoja vastaajasta

Sukupuoli a) poika b) tyttö c) muu d) en halua vastata

Luokka a) 7 b) 8 c) 9

- Viihtyvyys, turvallisuus ja koulun toimintakulttuuri

		Kyllä	Ei
B.1	Tuletko mielelläsi kouluun?		
B.2	Tunnetko olosi turvalliseksi koulussa?		
B.3	Pystytkö kääntymään opettajan puoleen, jos sinulla on huolia koulussa?		
B.4	Koulussa jokainen saa olla oma itsensä ja ilmentää sukupuoltaan haluamallaan tavalla onpa hän tyttö, poika tai muunsukupuolinen.		

Avoin vastaus

--

- **Opetus ja ohjaus**

Vastaa seuraaviin väittämiin. Olet kuluneen vuoden aikana kokenut, että...

		Kyllä	ei
C.1	Oppilaan sukupuoli vaikuttaa siihen, miten opettaja kohtelee häntä.		
C.2	Oppilaan sukupuoli vaikuttaa oppiaineiden arviointiin.		
C.3	Opettajat asettavat erilaisia vaatimuksia oppilaan sukupuolesta riippuen.		
C.4	Kaikkia kannustetaan yhtä paljon sukupuolesta riippumatta.		
C.5	Opettajat sallivat tyttöjen ilmaista mielipiteitään tunneilla.		
C.6	Opettajat sallivat poikien ilmaista mielipiteitään tunneilla.		
C.7	Poikia rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja.		
C.8	Tyttöjä rohkaistaan tekemään heitä itseään kiinnostavia oppiainevalintoja.		
C.9	Poikia rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti naisvaltaisiin ammatteihin.		
C.10	Tyttöjä rohkaistaan tutustumaan myös perinteisesti miesvaltaisiin ammatteihin.		

Avoin vastaus

- **Oppikirjat ja muu opetusaineisto**

Onko oppikirjoissa tai muissa opetusaineistoissa

		Kyllä	Ei
D.1	Perinteisiä sukupuolirooleja noudattavia tekstejä tai kuvia?		
D.2	Perinteisiä sukupuolirooleja rikkovia tekstejä tai kuvia?		
D.3	Esimerkkejä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä ja sateenkaariperheistä?		

Avoin vastaus

- **Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä koulussa**

Oletko viimeksi kuluneen vuoden aikana kokenut tai havainnut

		Kyllä	Ei
E.1	Vartaloon tai seksuaalisuuteen kohdistuvia ikäviä huomautuksia tai nimittelyä?		
E.2	Loukkaavaa kaksimielistä tai härskiä puhetta?		
E.3	Sosiaalisessa mediassa kuvia tai julkaisuja, jotka koit loukkaavaksi tai ahdistavaksi?		
E.4	Epäasiallisia viestejä tai puheluja, jotka koit ahdistaviksi?		
E.5	Lähentelyä tai fyysistä koskettelua, jonka koit epämiellyttäväksi tai ahdistavaksi?		
E.6	Seksuaalisia ehdotuksia tavalla, jonka koit ahdistavana tai epämiellyttävänä?		
E.7	Muuta, jonka olet kokenut sukupuoleen perustuvaksi tai seksuaaliseksi häirinnäksi?		

Jos vastasit johonkin kohdan E kysymykseen myöntävästi

		Kyllä	Ei
E.8	Kohdistuiko häirintä sinuun?		
E.9	Kerroitko häirintään syylistyneelle, että hänen tulisi lopettaa ahdistavaksi tai epämiellyttäväksi koettu käytös?		
E.10	Saatoitko häirintätapausten koulun henkilökunnan tietoon?		
E.11	Syylistyikö häirintään toinen oppilas?		

E.12	Kuuluiko häirintään syylistynyt koulun henkilökuntaan?		
------	--	--	--

Jos kerroit häirinnästä jollekin koulun henkilökunnasta

		Kyllä	Ei
E.13	Ryhtyikö koulu riittäviin toimenpiteisiin asian selvittämiseksi?		
E.14	Jatkuuko häirintä edelleen?		

Oletko itse koulussasi viimeksi kuluneen vuoden aikana

		Kyllä	Ei
E.15	Syyllistynyt kohdissa E.1. – E.7. esitettyihin tekoihin?		

Avoin vastaus (Tässä voit kertoa tarkemmin häirinnästä. Jos et ole kertonut koulun henkilökunnalle kohtaamastasi häirinnästä, tässä voit kertoa mikset. Tähän voit kirjoittaa myös nimesi ja luokkasi, jos haluat, että sinuun otetaan yhteyttä häirinnän vuoksi.)

--

• Muuta

		Kyllä	Ei
F.1	Oletko saanut tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta koulussasi?		
F.2	Oletko kokenut sukupuolestasi haittaa koulussasi?		
F.3	Käyttäytyisitkö koulussa toisin, jos olisit toista sukupuolta?		
F.4	Onko koulusi tasa-arvoinen?		

Sukupuolten tasa-arvo toteutuu koulussamme seuraavista syistä hyvin/huonosti

--

Mitä muuttaisit koulussa, jotta sukupuolten tasa-arvo toteutuisi?

Millainen on tasa-arvoinen koulu?

(Juliste-ehdotus)

TURVALLISEMMAN KOULUN PERIAATTEET LAHDEN STEINERKOULUSSA

Meidän koulussamme ei hyväksytä syrjintää, rasismia, häirintää eikä fyysistä eikä henkistä väkivaltaa.

Kunnioitamme kaikkia ihmisiä yhdenvertaisesti ja syrjimättä.

Jos koet tai huomaat epämiellyttävän tilanteen, kerro siitä koulun aikuiselle.

Turvallisemman tilan periaatteet koskevat sekä koulun oppilaita, opiskelijoita, henkilökuntaa sekä vierailijoita.

Puututaan

Koulun tehtävä on puuttua eriarvoiseen kohteluun herkästi.

Oppilaan/opiskelijan tulee tietää kenelle kertoa, jos tulee kohdelluksi tasa-arvon tai yhdenvertaisuuden vastaisesti. Opettajan ja rehtorin tehtävä on lopettaa eriarvoinen kohtelu. Erityistä huomiota kiinnitetään seksuaaliseen ja sukupuolen perusteella tapahtuvaan häirintään.